

l'escletxa

revista de la llengua i la cultura catalanes

Número 46

Tardor 2020

El Correllengua resisteix la pandèmia

**Tres anys del 27-O:
La unilateralitat
queda aparcada**

**Alfons Quera, director del MUME:
"És el primer museu i dels pocs
al món dedicats a l'exili"**

TU ETS LA PEÇA

QUE ENS CAL

El Correllengua

El Correllengua és present a tot el país. El pas de la flama com a element de cohesió entre els territoris de parla catalana n'és el símbol principal. És una iniciativa que esdevé arreu acte festiu, i alhora, reivindicatiu i pedagògic sobre la llengua catalana. El Correllengua s'inicia anualment en un indret dels Països Catalans i es clou cada any a la Catalunya Nord tot recordant, per a la memòria col·lectiva, la pèrdua i amputació de les terres nord-catalanes.

QUI SOM?

La Coordinadora d'Associacions per la Llengua Catalana (CAL) va néixer l'any 1996 amb la voluntat de fer un treball de xarxa entre associacions i persones d'arreu del país, amb voluntat d'implicar-se en projectes basats en quatre grans objectius:

Assolir la plena normalitat política i social de la llengua catalana, tot assegurant polítiques actives per facilitar-ne l'ús social.

Cultivar la nostra cultura posant-la a l'alçada dels nous temps, fer-ne créixer l'estima entre tots els catalans —tant d'origen com d'adopció— i difondre'n les múltiples manifestacions perquè sigui reconeguda i valorada arreu en peu d'igualtat amb les altres expressions identitàries.

Reclamar de les institucions de tots els Països Catalans el reconeixement de la unitat lingüística de la llengua catalana, per tal d'avançar junts en la plena normalització de la llengua.

Cal enfortir la nostra personalitat com a poble. En aquest sentit, cal que la llengua esdevingui un element bàsic de cohesió social, obri el camí cap la recuperació de la nostra identitat col·lectiva i consolidi la voluntat d'esdevenir un poble amb capacitat de decidir lliurement el seu futur.

QUÈ FEM?

Cada dia es fa més palès que, tot i els avenços en el coneixement, l'ús social de la llengua catalana disminueix perillosament. La CAL treballa, juntament amb altres col·lectius, per invertir aquesta tendència a partir de dos punts bàsics: incidir en la renovació de la consciència d'autoestima per la llengua, pel que fa als ciutadans dels Països Catalans, i treballar en noves fórmules d'integració i d'acollida a la llengua comuna, el català, pel que fa als nouvinguts, sempre amb el consegüent respecte envers la llengua materna de cadascú.

Premis Joan Coromines

Els Premis Joan Coromines. Uns guardons que es lliuren anualment per afavorir l'autoestima i que premien d'una manera pública i solemne persones, institucions i empreses que desacomplexadament treballen en català i pel català.

Campanyes a favor del català

Campanyes a favor del català. Suport actiu a tota classe de manifestacions i actes en favor de la llengua (TV3 als Països Catalans, campanyes a la universitat i als mitjans de comunicació en general, denúncies per l'incompliment de la Llei de Política Lingüística, etc.).

A més a més:

El projecte Parlem de parelles lingüístiques, gestionat per la CAL, adscrit al programa de Voluntariat per la Llengua, que ofereix suport a aquelles persones que volen iniciar-se a parlar en català.

Revista l'Esclatxa

L'Esclatxa, una revista trimestral sobre la llengua i la cultura catalana, amb articles d'opinió i debat on s'expressa l'actualitat lingüística dels Països Catalans i d'altres llengües minoritzades.

Iniciatives dels nuclis

Iniciatives locals dutes a terme pels diversos nuclis de la CAL estesos per la geografia catalana: passejades literàries, presentació d'obres emblemàtiques, conferències, actes populars, etc.

Projecte Xerrem

Grups de conversa en català, iniciats recentment, dirigits a persones que volen adquirir fluïdesa en la conversa i guiats per persones voluntàries.

A més a més:

Programes de TV sobre la llengua. "CAL PARLAR DE LLENGUA" un programa d'ETV Llobregat d'Esplugues, ideat, dirigit i presentat per la CAL. Un fòrum de debat i participació sobre la llengua que s'estén pel Baix Llobregat.

L'Escletxa Revista trimestral informativa
de la llengua i la cultura catalanes.
Número 46. Tardor 2020

DIRECTOR:

Jaume Marfany

COORDINADOR:

Xavi Tedó

HAN COL·LABORAT EN AQUEST NÚMERO:

Jordi Esteban i Eva Sabater

CORRECCIÓ

Margalida Castillo

DISSENY I MAQUETACIÓ:

Maria Vilarnau

REDACCIÓ, ADMINISTRACIÓ I SUBSCRIPCIONS:

C. Olzinelles, 118
08014 Barcelona
Tel. 93 4159002
cal@cal.cat
www.cal.cat

Dipòsit Legal: B-19.487-03

L'Escletxa no comparteix
necessàriament les opinions de les
persones col·laboradores; l'opinió de la
CAL es reflecteix en l'editorial

La CAL anima a la reproducció parcial
de la revista, avisant primer i fent-ne
constar la procedència

L'escletxa és membre de l'Associació de
publicacions Periòdiques en Català
(APPEC)

PORTADA:

Correllengua 2020

La CAL opina

"Actriu, catalana i independentista"

La mort, diuen. Sempre arriba massa d'hora per als bons. L'escriptor castellà del segle XVII, Baltasar Gracián, escrivia "La muerte para los jóvenes es naufragio y para los viejos es llegar a puerto." Paruaules clares i colpidores.

Montserrat Carulla se n'ha anat amb 90 anys. Alguns diran que ha tingut una llarga vida, però els versos de Gracián i les paraules mateixes de la Montserrat ("Jo, com aquell somiador americà, també he tingut un somni. Un somni que voldria que fos aviat una realitat: veure la meua terra justa socialment, pròspera culturalment i lliure nacionalment.") em transmeten diàfanament que encara no havies arribat al teu port. Malgrat els teus 90 anys has hagut de patir, com els joves, un naufragi, i no has pogut acabar la feina i arribar al port que tan desitjaves.

Som conscients que tant com hi ha vida hi ha mort. Que la mort és la fi d'un camí que iniciem en el moment del naixement i que ignorem on i quan n'és el final. La mort, però, acostuma a ser molt injusta. És la injustícia d'aquesta mort la que ens fa elevar als cels el crit silenciós de la indignada impotència.

"Actriu, catalana i independentista", com t'agradava definir-te no has tingut a "la nostra" (?) la televisió que hauria de ser la més propera, l'adéu que et mereixies, l'adéu que et pertocava per tota la teua trajectòria humana i professional, de dona compromesa.

La notícia de la teua mort no va obrir cap telenotícies i -com els teus fills han recordat en dura carta oberta- tampoc va tenir el rigor que calia. La informació va aparèixer en quart lloc (al migdia) després de titulars com "als sopars de Nadal, 6 o 10?", "sembla que Salvador Illa diu que hi haurà X vacunes" o "una diputada austríaca protesta en català"... La vergonya ha estat més forta encara quan hem pogut veure el tractament informatiu que pocs dies després es va donar a la mort d'un futbolista, gran professionalment (fins a cert punt), però humanament execrable.

A nosaltres ens queda el teu record plasmat en tota la teua trajectòria com a actriu i com a persona. El record... en paraules d'Isabel Allende: "La muerte no existe, la gente sólo muere cuando la olvidan; si puedes recordarme, siempre estaré contigo."

Sempre seràs amb nosaltres.

Jaume Marfany Segalés
Director de l'Escletxa

SUMARI

La CAL opina

Pàg 3

CAL

Pàg 4-6 Correllengua

APROFUNDINT

Pàg 7-9 Tres anys del 27-O: La unilateralitat queda aparcada

VEUS DEL PAÍS

Pàg 10-13 Entrevista a Alfons Quera

XERREM

Pàg 14-15 Calen espais de col·loquialitat

ACTUALITAT

Pàg 16 Primer gran acord
juvenil per la llengua

TREBALLANT PER LA LLENGUA

Pàg 17-19 Llenguaferits

RACÓ DEL PENSAMENT

Pàg 20-21 Gaire febles

RACÓ DE CULTURA

Pàg 20-21 Joan Solà: Plantem cara?

El Correllengua de 2020 resisteix la COVID19

Malgrat les adversitats que s'han anat presentant al llarg de l'any, podem afirmar que el Correllengua 2020 ha resistit la COVID19. El desenllaç de la primera onada va encaminar la majoria dels municipis a adaptar les seves propostes presencials per a esdeveniments virtuals, com així va fer la CAL, que va transformar alguns dels seus projectes per fer-los de manera telemàtica. Tanmateix, l'acte central del Correllengua, fet a Sitges completament presencial, va ser un èxit de participació i va reunir tots els ingredients propis d'un Correllengua: teatre, poesia, música, parlaments i, és clar, l'encesa de la Flama i el Manifest del Correllengua

**Equip de coordinació
del Correllengua**

Començàvem l'any amb l'elecció del poeta noucentista Josep Carner i Puig-Oriol com a figura homenajada a la 24a edició del Correllengua. Com cada any, l'equip de la CAL s'afanyava a iniciar els preparatius d'un dels esdeveniments més importants de l'entitat: s'endegaven les relacions amb les entitats sitgetanes que acollirien l'Acte Central del Correllengua als Països Catalans, s'encetaven el nou Dossier d'activitats pedagògiques per a les escoles i el Dossier amb continguts i material gràfic per a les entitats organitzadores de Correllengües locals, es redactava la primera proposta de l'exposició dedicada a Josep Carner i s'actualitzava el lloc web que dona cobertura mediàtica als actes.

Ningú no esperava, però, el que el 2020 ens tenia preparat. El confinament de la primera onada va provocar l'ajornament de la majoria d'actes, també l'Acte Central del Correllengua que tradicionalment se celebra a principis d'estiu. De la mateixa manera, moltes escoles van romandre tancades fins a final de curs i van maldar per

tirar endavant els cursos escolars de forma remota i sense recursos suficients. La majoria de municipis van haver d'adaptar les seves propostes presencials per esdeveniments virtuals.

Després de l'estiu, però, a molts municipis va ser possible fer Correllengües en viu tot seguint els protocols sanitaris establerts per les institucions. Així, malgrat les adversitats que s'han anat presentant al llarg de l'any i les feixugues polítiques de contenció, podem afirmar que el Correllengua 2020 ha resistit la COVID19. D'una banda, gràcies a la determinació i capacitat d'adaptació dels organitzadors dels correllengües d'arreu dels Països Catalans, que han sabut adaptar les seves activitats a mitjans telemàtics i a espais oberts, sovint amb molt bona acollida i elevades xifres d'assistència. I d'altra banda, aquest èxit ha estat gràcies a l'alegria de la nostra gent, que un any més ha volgut celebrar la nostra cultura homenajant un poeta de tanta anomenada a la literatura catalana com ho és Josep Carner i Puig-Oriol.

Correllengua i Acte Central a Sitges: astúcia a l'hora d'aplicar els protocols

Un dels casos paradigmàtics d'èxit, malgrat l'aplicació de les mesures establertes per les institucions és el Correllengua de Sitges, que enguany també acollia l'Acte Central del Correllengua als Països Catalans. Les entitats socials de la vila garrafenca, que hi van donar suport sota la plataforma anomenada Coordinadora del Correllengua de Sitges van tirar endavant cinc actes presencials i una ruta guiada amb gran èxit de participació. El seu enginyós ús de la tecnologia, com ara l'aplicatiu en línia "Inscriu.me" o el web ofert per la CAL van facilitar la tasca de gestió de places i van permetre disposar d'un programa permanentment actualitzat.

Per a l'Acte Central del Correllengua, celebrat el dissabte 3 d'octubre, la CAL i les entitats sitgetanes van treballar de valent per coordinar-se i organitzar un acte presencial de tres hores de durada. L'esdeveniment va ser un èxit de participació i va reunir tots els ingredients requerits. Els parlaments polítics van ser protagonitzats per Ester Franquesa, directora general de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, Aurora Carbonell, alcaldessa de Sitges, Adrià Enríquez, president de l'Ateneu Popular de Sitges, i Pep Ribas, president de la CAL.

Les xifres del Correllengua de 2020

La 24a edició del Correllengua s'ha dut a terme a més de 20 municipis i barris del Principat i de la Catalunya Nord, amb diverses modalitats atesa la situació sanitària. L'exposició que cada any es dissenya dedicada a la figura homenatjada ha visitat una **quinzena de viles catalanes**. Pel que fa a l'àmbit institucional, la Moció de Suport del Correllengua ha estat aprovada **per vint-i-quatre consistoris dels Països Catalans**.

Des de l'organització del Correllengua volem distingir alguns dels correllengües celebrats enguany per la seva originalitat

a l'hora de fer front a les limitacions que aquest 2020 ha presentat. En primer lloc volem destacar el Correllengua de **Castellar del Vallès**, que va superar la participació d'anteriors edicions amb una proposta presencial molt diversa dins un gran recinte públic. També van resultar visiblement atractius els actes organitzats pels nuclis dels barris de **Sants i d'Horta-Guinardó** de Barcelona, el primer presencial i el segon virtual, per la seva capacitat d'implicació dels barris.

I en darrer lloc, volem subratllar el gran esforç que la Coordinadora del Correllengua de Sitges va desplegar per aplegar entitats, artistes i institucions i celebrar quatre dies d'activitats i esdeveniments culturals de forma presencial.

Manifest del Correllengua 2020, escrit per Joan Lluís Bozzo

El Manifest del Correllengua d'enguany ha estat escrit pel Joan Lluís Bozzo, escriptor, actor i director de la companyia Dagoll Dagom. El reproduïm a continuació:

Amics, veïns, compatriotes!

Tots aquells que hem après a parlar i, per tant, a pensar en català hem tingut, des de l'inici de la nostra vida, la necessitat d'emprar conjuntament alguna altra de les llengües dominants que ens envolten i ens penetren en els diferents estats en què es parla. Hem anat resistint amb persistència i en alguns casos amb heroïcitat en l'ús i la difusió del català sempre en unes condicions enormement desavantatjoses davant dels idiomes dominants que s'han anat expandint en nom de la llibertat; és per això que quan algú alça la veu per protestar i denunciar la situació de sotmetiment en què es troba el català, no falten mai les veus dels abusadors que ens titllen, a sobre, de voler imposar la nostra llengua tants cops silenciada; els dominadors es posen la disfressa de dominats i en un exercici de cinisme intolerable ens volen fer sentir culpables de no deixar-los expressar lliurement. Davant d'aquests casos que es repeteixen una i altra vegada en el nostre dia a dia: al supermercat, al pàrquing, al restaurant, amb les persones d'altres països que han vingut a la nostra terra i no han sabut comprendre que aquí cal respectar el català, amb una gran part de les forces de seguretat (fins i tot les nostres), al món dels tribunals i la justícia, als mitjans de comunicació públics i privats, a la difusió de sèries i pel·lícules per plataformes digitals, i en un inacabable etcètera de situacions indesitjables, faig una crida per a rebel·lar-nos amb dignitat i energia per la defensa dels nostres drets lingüístics. Massa vegades abaixem el cap i canviem de llengua o -simplement- no gosem utilitzar el català en un context que pensem que no serà ben acollit. Hem de fer-ho sempre, a tot arreu i en tota circumstància, sense deixar-nos atemorir per la força dels que estan acostumats a guanyar sempre per la força. Sense una acció valenta, constant i desacomplexada de defensa del català i de denúncia explícita de totes les agressions que pateix, no estarem en condicions de deixar als nostres fills i als nostres nets unes paraules que ens van llegar els pares i els avis amb la recomanació de defensar-les, protegir-les i denunciar tots i cada un dels abusos que se li fan impunement. Tenim, doncs, una greu responsabilitat històrica. Només així podrem salvar el català ja que en el fons no es tracta de res més que d'una qüestió de respecte i dignitat. Això és el primer que hem de tenir al cap, al cor i a la boca: respecte per a nosaltres mateixos.

Moltes gràcies.

Visca el Correllengua!

Tres anys del 27-O: la unilateralitat queda aparcada

Tres anys després del referèndum i la proclamació de la República, el que havia de ser el govern efectiu no només no ha aplicat el mandat de l'1-O, sinó que no ha fet cap pas per materialitzar les aspiracions dels milers de ciutadans que van posar el seu cos per defensar la votació. Ahora, la inhabilitació del president Quim Torra ha fet avançar uns comicis en què l'independentisme arriba més dividit que mai i amb la via unilateral només com una opció més. Pocs segueixen on eren aquella tardor del 2017.

Xavi Tedó

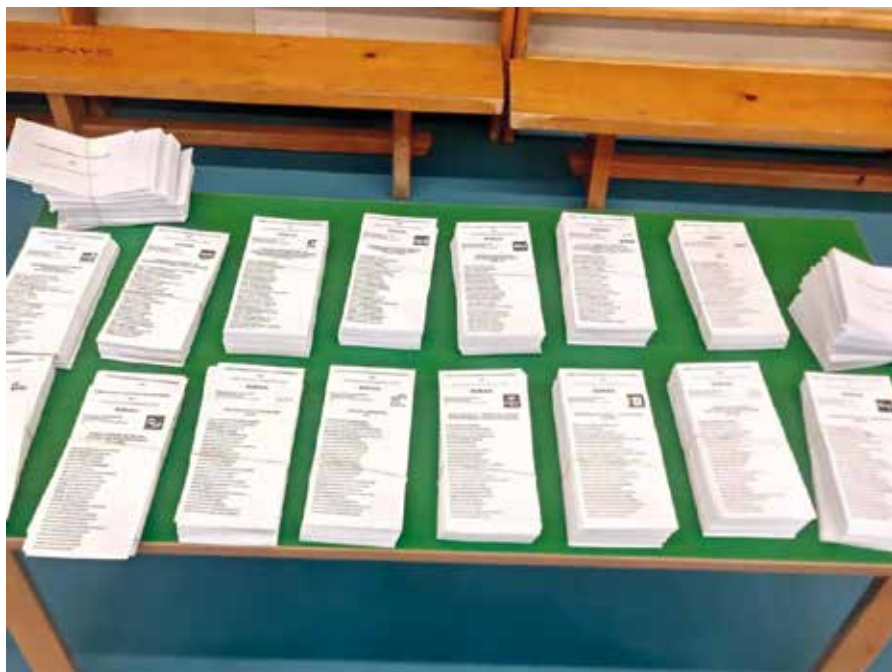
A les eleccions del 14 de febrer, si la pandèmia permet que se celebrin, els grans partits independentistes han refredat la unilateralitat dels seus postulats. JxCat segueix conjugant-la, però sense precisar com exercir-la de nou. Avui, l'expresident Carles Puigdemont, a l'exili fruit del Procés, prefereix parlar de "confrontació intel·ligent". De cara als comicis, JxCat i la resta de partits independentistes debaten què cal fer si aconsegueixen superar la barrera del 50% dels vots. "Ha de tenir conseqüències polítiques per materialitzar la independència", no es cansen de repetir els seus candidats i dirigents. Això vol dir, per tant, que serà el moment de tornar a la unilateralitat? És una pregunta, per ara, pendent de resposta.

El PDeCat, fins fa ben poc aliat de JxCat, s'ha abaixat del carro. Si ja els dies previs al 27-O hi havia dubtes al partit demòcrata sobre si calia arribar fins al final i el llavors president Artur Mas era partidari de convocar eleccions, actualment, els de David Bonvehí han acabat de refredar la

seva adscripció a la via unilateral per posar l'accent en el discurs econòmic i social. La seva candidata, Àngels Chacón, ha esdevingut una les veus independentistes més moderades. A tall d'exemple, s'ha mostrat contrària a fer aturades de país permanents, com la del 3-0, perquè "perjudiquen" l'economia. L'octubre del 2017, el Partit Nacionalista de Catalunya (PNC) no existia, però la seva candidata a les eleccions del 14 de febrer, Marta Pascal, estava assegurada al ple com a coordinadora general del PDeCat. Tot i que va votar i defensar públicament la DUI, després es va saber que formava part del nucli de líders que no ho veien clar. Tres anys després, el seu nou partit rebutja la via unilateral des del minut 1 de la seva fundació. "No estem a favor de la unilateralitat; el referent és Escòcia", repeteix Pascal en referència a la consulta pactada entre Londres i Edimburg. En la mateixa línia, Convergents, el partit creat per l'ex-conseller Germà Gordó, es defineix com a sobiranista i partidari del dret d'autodeterminació seguint l'ordenament jurídic.

Aprofundint / Tres anys del 27-O

ERC, la principal favorita per fer-se amb la victòria segons tots els sondejos, també parla de la unilateralitat amb la boca petita. Un pragmatisme que s'allunya dels postulats que defensava l'octubre del 2017, quan va ser un dels actors que més van pressionar per arribar fins al final. El 26-O, quan Puigdemont pensava a anar a eleccions, els republicans van amenaçar amb sortir del Govern si no es votava la declaració. Tres anys després, però, el 27-O no és plat de bon grat per al partit d'Oriol Junqueras, per totes les conseqüències judicials que va comportar i perquè interpreta que, a diferència de l'1-O, no va donar rèdits substancials. Davant d'això, el partit ha refredat l'aposta per la unilateralitat. En la seva última ponència política, el desembre del 2019, el terme no hi apareix. Ara, la formació es guia pel llibre *Tornarem a vèncer* (Ara Llibres), obra dels seus dos màxims dirigents, Oriol Junqueras i Marta Rovira, que no descarten la via unilateral, però prioritzen l'aposta per eixamplar la base dels partidaris de la independència. “Parlar d'unilateralitat tot el dia no farà un miracle”, sostenen.

Demòcrates, que fins fa ben poc compartia grup parlamentari amb ERC i que ara vol fer el salt al Parlament en solitari, és l'única formació amb representació a la cambra catalana que manté que cal “aixecar la

“ Els republicans no descarten la via unilateral, però prioritzen l'aposta per eixamplar la base dels partidaris de la independència ”

suspensió de la declaració”. Aquesta és la seva proposta si l'independentisme supera el 50% dels vots el 14-F. El principal problema que té el partit, ara mateix, és com estar present al pròxim Parlament sense gaudir de presència mediàtica als mitjans de comunicació ni poder participar als debats entre els principals candidats, en no tenir representació pròpia.

La CUP també va ser dels que més van insistir per no fer marxa enrere aquells dies de vertigen de la tardor del 2017. Tot i això, i sense aparcar la via unilateral del seu discurs, amb el pas del temps, els cupaires han assumit que la declaració no va donar els fruits esperats. La DUI “ha sigut un anhel sense capacitat pràctica de publicació ni de recorregut d'interpel·lació a l'entorn no convençut”, sostenen els anticapitalistes en la seva última ponència

política. Davant d'això, la CUP manté la unilateralitat però no la fixa en un horitzó i en un moment concret com va passar el 27-O. Ara els cupaires prioritzen desobeir l'Estat per la via d'impulsar lleis socials que superin les competències de la Generalitat i es proposen celebrar un nou referèndum abans del 2025. És a dir, en el seu full de ruta queda descartada l'opció d'aixecar la declaració d'independència.

Candidatures com bolets

La paràlisi del Procés i les divergències estratègiques i les desqualificacions constants entre els dirigents dels dos grans partits també han provocat que el descens de les bases es tradueixi en un rècord de llistes independentistes a les properes eleccions, sempre i quan aconseguixin els avals que es requereixen. La majoria d'aquests sí que defensen aixecar la DUI. Primàries presentarà candidatura a les eleccions per primera vegada. Després d'obtenir alguns regidors a les municipals, ara vol fer el salt a la política nacional, però ho fa sense el suport de tots els seus nuclis i després de no poder presentar-se a les eleccions espanyoles perquè els van faltar avals. Primàries vol aixecar la suspensió de la declaració d'independència immediatament i es presenta amb un discurs molt crític amb els partits polítics que han dirigit el procés i els seus dirigents, sense definir-se ideològicament.

Solidaritat torna a la càrrega després de la seva sortida del Parlament l'any 2012. El 2015 va donar suport a Junts pel Sí i el 2017 va decidir no concórrer a les eleccions, però el partit veu imprescindible tornar a la batalla electoral per aixecar immediatament la declaració d'independència. A les eleccions s'hi vol presentar el xenòfob Front Nacional de Catalunya (FNC), que ha acaparat el protagonisme les darreres setmanes després que el vicepresident del Parlament, Josep Costa, assistís a una reunió de Donec Perficiam, el col·lectiu impulsat per set exmembres de la direcció de l'ANC que lluiten per una candidatura conjunta. Una trobada en la que també hi van participar el grup Directe 68, promotor d'un manifest molt crític amb els diri-

Aprofundint / Tres anys del 27-O

“La paràlisi del Procés i les divergències entre els dos grans partits també han provocat un rècord de llistes independentistes a les properes eleccions”

gents independentistes, i Força Catalunya, de Santiago Espot, totes elles unilateralistes, a banda de Demòcrates, Solidaritat i l'ARA.

Aquesta agrupació d'electors està impulsada per una trentena de represaliats polítics, entre els quals hi ha Tamara Carrasco, Roger Español, Jordi Pesarrodona i el Sergi, un dels nou encausats de Lledoners, per “visualitzar totes les represaliades” al Parlament o “acabar amb la impunitat dels Mossos d'Esquadra”. Carrasco, però, ja ha dit que no anirà a la llista i Pesarrodona ho farà per JxCat. A més, tenen el handicap afegit que han de reunir les signatures marcades per la llei electoral, que estableix que les agrupacions d'electors necessiten un 1% de les signatures de cada circumscripció.

Així, a Barcelona els en calen 42.000; 5.000 a Girona, 3.000, a Lleida i gairebé 6.000 a Tarragona. Una xifra que contrasta amb les que han d'acreditar els partits sense representació que vulguin concórrer a les eleccions i que equival només a un 0,1% de la circumscripció.

Desmobilització al carrer

Més enllà del risc que es corre a l'hora de disgregar el vot independentista, aquest reguitzell de llistes no fa altra cosa que posar en relleu el desencís amb les grans forces independentistes per no haver culminat el Procés o acordar, si més no, una estratègia unitària. Un desencís que també ha tingut conseqüències en les mobilitzacions al carrer. Només els irreductibles de l'avinguda Meridiana, amb el seu tall del trànsit diari, mantenen encesa la flama de la revolta post-sentència de la tardor passada.

Les mobilitzacions contra les dues visites del rei, si més no, han permès a l'independentisme salvar la cara en un context complicat per la pandèmia i les conseqüents restriccions en què els CDR han intentat promoure alguna protesta sense massa èxit de convocatòria. Tampoc han tingut efectes les crides dels nostàlgics d'Urquinaona

“Només els irreductibles de l'avinguda Meridiana, amb el seu tall diari, mantenen encesa la flama de la revolta post-sentència de la tardor passada”

per arrossegar el jovent a fer marxés pel centre de Barcelona. La liquidació del Tsunami, catalitzador de la resposta al veredicte del Suprem, fruit de les divergències internes han deixat orfe un moviment que troba a faltar un nou full de ruta on aferrar-se per mirar el futur amb optimisme.

Sense un nou referèndum a la vista i apartada la unilateralitat, l'independentisme veu decebut com els grans partits es tiren els plats per sobre per motius partidistes. Passades les eleccions, JxCat i ERC estan condemnades a entendre's de nou, potser amb el suport extern de la CUP, i serà aleshores quan es dibuixi el nou horitzó polític. Caldrà veure aleshores si les entitats i les bases independentistes es mobilitzen si la resposta no els satisfà.

Veus del país / Una mirada enrere

Alfons Quera, director del Mu «És el primer museu i de

L'estiu del 2020 és si més no, estrany. Un estiu en què hem de reduir la mobilitat però que d'altra banda, ens dona grans oportunitats: poder conèixer i gaudir del nostre entorn, que sempre hi és, i on sovint no hi parem prou atenció. Així doncs, decidida a saber més d'aquesta comarca onírica, des de les llambordes de la Rambla de Figueres em dirigeixo cap a la Jonquera, ciutat limítrofa amb la comarca del Rosselló.

Faig la primera parada davant del monument als exiliats, a l'Avinguda Perpinyà, amb les llambordes tan característiques. És aquí on reflexiono sobre el paper de Figueres en aquells dies foscos i tenebrosos, quan les forces feixistes avançaven sense aturador i les potències europees miraven cap a un altre costat en la primera guerra, on la població civil va ser objectiu bèl·lic. Per aquelles llambordes van passar en silenci, amb ràbia i impotència per igual, 220.000 persones des del 26 de gener fins al 9 de febrer de 1939, any de la caiguda de Figueres.

Famílies senceres duïen en una mà una petita maleta amb les coses que volien salvar i, a l'altra, la desesperació que comporta l'exili. No sabien què trobarien a l'altre costat, però coneixien perfectament el seu destí si es quedaven a l'Espanya de l'horror.

Per l'altra banda, a la llunyania, veig el campanar de Sant Pere i penso en Figueres

“ Figueres va ser considerada com la “Guernika” catalana perquè després de Barcelona, fou la ciutat que tingué més víctimes mortals (en xifres absolutes) pels bombardejos de la Guerra Civil ”

res sota les bombes. Una ciutat altament castigada des del 3 de febrer del 38, quan va patir el primer bombardeig, intensificat durant les mateixes dates per onze bombardejos més en set dies, i perpetrats, com sempre, per l'aviació de Mussolini amb el suport de la Legió Còndor. Segons l'historiador Enric Pujol Casademont, Figueres va ser considerada com la “Guernika” ca-

Eva Sabater Planisi
Fotografies: Adrià Sedó

seu Memorial de l'Exili (MUME): ls pocs al món dedicats a l'exili»

talana: Figueres fou la ciutat que, després de Barcelona, tingué més víctimes mortals (en xifres absolutes) durant els bombardejos de la Guerra Civil del 1936-39. La devastació patida s'explica pel fet d'haver estat la darrera capital republicana i per acollir milers de persones durant la reculada final.

Finalment, em dirigeixo cap a la Jonquera, a vint-i-un quilòmetres de Figueres, fent la mateixa ruta que va portar milers de catalans i espanyols republicans a peu cap a l'exili. Allà, en ple carrer Major, està situat l'únic museu dedicat a l'exili de l'Espanya republicana d'Europa: el Museu Memorial de l'Exili (MUME), on m'espera el seu director i historiador, Alfons Quera.

Alfons Quera és Doctor en Ciències Humanes, del Patrimoni i de la Cultura per la Universitat de Girona i Llicenciat en Història per la Universitat Autònoma de Barcelona. Diputat al Parlament de Catalunya en la VII i VIII legislatures. Fou alcalde d'Agullana (1999-2015).

MUME és un espai per a la memòria, la història i la reflexió crítica. És un centre d'interpretació que recorda els exilis provocats per la Guerra Civil d'Espanya i de Catalunya. Sobretot, l'exili dels vençuts en aquella contesa indissolublement lligada amb l'Europa de l'ascens dels totalitarismes i que va ser el preludi de la Segona Guerra Mundial. Va obrir les seves portes el 16 de febrer de 2008, i és el primer equipament museístic dedicat a la preservació de la memòria de l'exili republicà i del seu llegat.

Quan van començar a arribar els primers exiliats de la Guerra Civil?

Des de l'inici del conflicte al juliol de 1936 van començar els primers exilis; 40.000 per-

sones van passar per la Jonquera, però el més destacat fou el de l'any 39, que es va concentrar a partir de la caiguda de Barcelona. El 26 de gener del 1939 el govern de la Generalitat es començà a preparar per l'exili.

En caure Barcelona, prop de 480.000 persones es van adreçar cap als diferents punts fronterers. Per aquí a La Jonquera, pel que és ara el carrer Major, abans carretera Nacional, van passar 220.000 persones en quinze dies fins al 9 de febrer, en què van arribar les

tropes franquistes al Pertús i varen tancar la frontera i ja no varen permetre'n la sortida. Les autoritats franceses van tancar en camps de concentració tots els exiliats arribats a França. I encara que l'estat francès ha volgut diluir la qualificació, la duresa i el maltractament -tant alimentari com sanitari- al qual van ser sotmesos els exiliats republicans en aquests camps, és més que correcte anomenar-los camps de concentració, emplaçats bàsicament a les platges del Rosselló, la més famosa la d'Argelers.

“ En caure Barcelona, prop de 480.000 persones es van adreçar cap als diferents punts fronterers ”

La gent de la comarca es va bolcar a ajudar els exiliats o es va mantenir al marge?

Des de la tardor del 38, al començament, el govern de la III República francesa, seguit després pel Govern de Vichy va adoptar unes mesures de protecció i seguretat de l'estat dirigides a impedir la immigració cap a França per evitar la invasió "d'indesitjables" (re-

Veus del país / Una mirada enrere

publicans). Això portà com a conseqüència l'aparició d'aquests camps de concentració.

La situació era caòtica. La població fou conscient del que suposava l'entrada de les tropes franquistes i va ser solidària amb el que van poder, però aquí el problema real va ser el poble francès. Va haver-hi uns mesos amb unes campanyes molt dures per part de la dreta i la ultradreta, amb el suport dels mitjans de comunicació, que van atiar l'odi contra la població republicana.

Quins van ser el destins dels exiliats una vegada van arribar a França?

Els homes republicans van ser confinats directament als camps de concentració de les platges, i les dones i els nens cap a l'interior de França; així els van dispersar.

Al cap d'uns mesos es produeix un retorn d'un 50 o 60 per cent dels exiliats cap a l'estat franquista, amb les conseqüències que això suposava per a cadascun d'ells.

L'estat francès, en conxorxa amb el govern franquista, va dur a terme campanyes pel retorn d'aquests exiliats els mesos previs a la segona guerra mundial. La lògica de l'estat francès era que la presència de tota aques-

ta quantitat d'exiliats dins del seu territori els suposava un alt cost en moments previs al conflicte mundial. La presència de centenars de milers de persones amb una ideologia d'esquerres l'incomodava.

L'estat francès volia reubicar totes aquelles persones recloses en els camps de concentració allistant-les a la legió francesa, o bé agrupant-les en camps de treball destinats a preparar la defensa de la invasió o d'un probable atac alemany.

Parleu-me sobre aquest Museu

És el primer museu i dels pocs al món dedicats a l'exili. EL MUME s'ha consolidat

“ L'estat francès, en conxorxa amb el govern franquista, va dur a terme campanyes pel retorn d'aquests exiliats els mesos previs a la segona guerra mundial ”

gràcies a una programació dinàmica d'activitats culturals, exposicions, conferències, seminaris, jornades basades en l'estudi i la visió crítica, amb l'objectiu d'assolir una conscienciació històrica per part de la nostra població. Aquesta sèrie d'activitats són una part de l'estratègia que fa de complement a l'exposició permanent i principal. Es vol fomentar una cultura cívica de la pau i de la reparació, amb una línia bàsica que és la derogació de la injustícia basada en aquesta conscienciació.

També gestiona i organitza diferents rutes per la zona, amb la col·laboració del Memorial Democràtic de Barcelona. Amb la creació de la xarxa d'Espais de Memòria es va fer la senyalització de l'espai anomenat “retirada i camins de l'exili republicà del 39”. Són set rutes situades a l'Alt Empordà

A través d'aquestes rutes es poden veure les traces de l'exode republicà que va patir el nostre país. Una de les rutes és la que es fa a Agullana, on hi ha una de les sales d'exposició on el visitant pot visualitzar les rutes de fugida que les principals figures de la intel·lectualitat catalana van utilitzar per poder refugiar-se a França o marxar cap a Mèxic. Gràcies a aquestes personalitats es va poder conservar la cultura i la llengua catalana.

A l'entrada del museu es fa palès per al visitant la idea que el MUME també té en compte l'estudi, la cerca i difusió dels exilis actuals.

Amb motiu dels anys dedicats a l'estudi de l'exili republicà, el MUME va ser admès en el programa europeu SO-CLOS, liderat per la universitat Autònoma de Barcelona en col·laboració amb la UdG i altres institucions europees. Consisteix a compartir experiències de desplaçats forçosos de conflictes bèl·lics, des de l'any 1979 (del govern de l'aiatol·là Khomeini fins als darrers refugiats procedents de Síria). Aquest programa, que dura tres anys, vol contribuir a la cohesió social i permet compartir dades per mitjà de diferents eines digitals.

Teniu alguna relació amb Catalunya Nord a nivell institucional i/o museístic

Veus del país / Una mirada enrere

per obtenir més dades sobre la retirada?

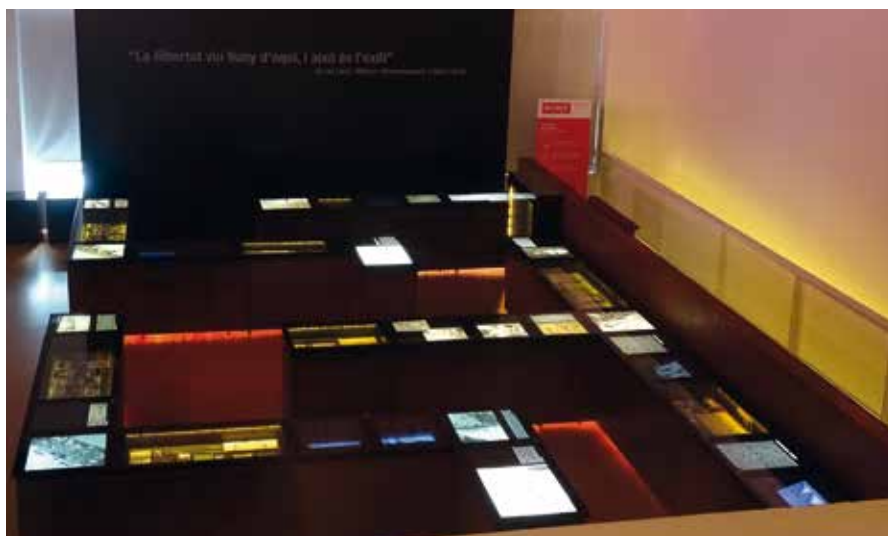
El Museu té un caràcter transfronterer i el contacte és assidu; compartim l'organització d'activitats. L'any passat vàrem signar un conveni amb el Memorial d'Argelers de Ribesaltes, amb la Maternitat d'Elna i el Castell Reial de Cotlliure. Gràcies a aquest conveni s'aglutina tot el treball prèviament fet amb la col·laboració en la programació d'activitats, publicacions compartides, serveis educatius, etc.

El material exposat prové de cessions de familiars i testimonis. Tenim un fons documental destacat. És previst de digitalitzar tots els textos i el fons documental gràcies a un conveni amb la UdG.

L'aposta principal del museu és la visita presencial, però amb aquesta crisi sanitària que vivim, estem treballant per oferir una visita virtual complementària.

Les activitats s'han de reprendre aquests propers mesos, depenent de l'evolució i del COVID19. És un museu totalment segur, amb totes les mesures higièniques i de protecció on tots els visitants seran molt benvinguts.

Una vegada realitzada l'entrevista, fem la visita al museu. El MUME té una distribució que no deixa res a l'atzar. Si mirem

“ El MUME va ser admès en el programa europeu SO-CLOS, liderat per la UAB en col·laboració amb la UdG i altres institucions europees, per compartir experiències de desplaçats forçosos de conflictes bèl·lics, des del 1979 ”

el sostre podem veure la recreació d'unes petjades a la platja, i si mirem des de l'alçada observem que la distribució del museu és bastant laberíntica, a fi de transmetre la sensació de desorientació dels exiliats i exiliades. Sens dubte és un museu que t'esbaleix.

Agafo el cotxe i segueixo pensant en tot el que he vist i sentit, i no puc deixar de comparar la situació actual dels refugiats sirians amb els nostres familiars de fa uns 80 anys.

Com va dir l'orador Ciceró "Els pobles que oblidem la seva història estan condemnats a repetir-la".

Sense espais de col·loquialitat no hi ha nous parlants de català

Aquests dies d'octubre hem recordat la figura d'en Joan Solà i ve a to allò que un dia va dir-nos: "Canviaria totes les gramàtiques i tots els diccionaris per una llengua de carrer viva i activa...[...] La llengua no la salvaran ni la gramàtica ni la normativa: la salvarà l'ús".

Voldria centrar l'atenció en les propostes que ens fan els entesos davant la minva de parlants de català entre la gent que ha nascut fora de l'àmbit de la nostra parla. Uns i altres insisteixen a dir que l'ús oral col·loquial és indispensable perquè les noves generacions de ciutadans es facin seu el català. Podríem escoltar Joan Pujolar, Marina Massaguer, Carme Junyent, Jesús Tuson... Si observem com es desenvolupa l'oralitat en el dia a dia, ens adonem que hi ha, a l'engròs, dues modalitats de parla: la funcional i la relacional. La funcional ens permet assolir objectius mitjançant el diàleg. És el cas de comprar menjar, demanar una informació, ser atès per una incidència etc. Amb la relacional, que es fa entre veïns, familiars, companys i gent eventualment pròxima, podem compartir humanitat expressant sentiments, comentant percepcions, narrant històries, explicant experteses o donant opinions.

La modalitat funcional és plena de fórmules estàndards destinades a cada funció i permet viure cuirassat, és a dir, sense deixar aflorar gaire sentiments ni convenciments, sense despullar-nos davant de ningú perquè no parlem de nosaltres sinó d'això o d'allò altre. En canvi, en la relacional succeeix una cosa ben diferent: necessitem comunicar-nos dient-nos a nosaltres mateixos i reconeixent i compartint el que són els altres.

Quan en un país hi ha una llengua d'ús majoritari les dues modalitats van juntes: el foraster que hi arriba es troba amb la necessitat d'assolir objectius diaris mitjançant la paraula i amb l'oportunitat de trobar-se amb gent diversa amb qui comunicar i ho fa, és clar, amb la llengua dominant. Al cap d'un cert temps i sense necessitat de rebre formació específica es converteix en un nou parlant que ha adquirit la llengua.

“ No podem confiar que la promoció d'intercanvis puntuals en català en els contactes socials ("No em canviïs la llengua") siguin suficients; són absolutament necessaris però insuficients ”

En el nostre país això passa majoritàriament amb la llengua castellana. Qui s'ocupa del domini oral del castellà als Països Catalans no té gaires problemes: l'ús quotidià ja li fa la feina. Però els que ens ocupem del domini i de l'ús del català parlat ho tenim més magre. No podem confiar que la promoció d'intercanvis puntuals en català en els contactes socials ("No em canviïs la llengua") siguin suficients; són absolutament necessaris però insuficients. Cal afegir-hi estones iterades de conversa col·loquial, que és on s'uneixen llengua, emoció i empatia, elements que faran germinar aquell "El català també és la meua llengua" i que portaran progressivament a l'altre: "Catalunya és el meu país".

Jordi Esteban
Coordinador del projecte Xerrem

Si no hi posem entre tots el coll, no serà fàcil que persones no iniciades en la comprensió del català o que no van més enllà de fórmules estereotipades puguin gaudir d'espais o d'estones de col·loquialitat. Allò tan fàcil per a un nou castellanoparlant de xerrar amb els veïns al portal de casa o amb els companys de feina a l'hora d'esmorzar, és molt més escadusser en el nostre cas. S'hi afegeix la trava conceptual que surt del fet que, com que les llengües potents no ho necessiten, tal com hem fet palès, es fa estrany que es creïn propostes de col·loquialitat social de manera específica per a persones que encara no parlen. Es pensa que l'únic camí és el curs acadèmic. La CAL s'ha sumat de fa temps a les iniciatives de creació d'espais socials de trobada i comunicació en català amb el projecte Xerrem Junts, que mostra com és possible, amb persones que parteixen de zero, obtenir els tres elements de llengua, emoció i empatia mitjançant encontres setmanals on

es fan dues descobertes contínues, la de la llengua catalana i la de nosaltres mateixos, la gent que vivim en el mateix entorn.

Hi ha centenars de col·lectius i entitats a Catalunya que poden dir-se de foment de l'ús del català i que estan en contacte

“ Emplenem pobles i barris d'espais de trobada i comunicació en català, sobretot amb els que són més lluny de trobar camins per acostar-se a la nostra llengua ”

amb persones novvingudes de tota edat i condició. Són entitats culturals, socials, tradicionals, assistencials, productives... Moltes d'elles disposen d'espais que poden fer de sala d'estar per a una conversa. Hi ha moltíssima gent catalanoparlant disposada a ajudar-les en aquesta descoberta de llengua i gent. Hi ha metodologies planeres i estratègies naturals aptes per ajudar a descobrir la nostra llengua i per crear climes d'entesa i empatia.

Si tenim tot això, per què les entitats del país no ens plantejem un repte? Emplenem pobles i barris d'espais de trobada i comunicació en català, sobretot amb els que són més lluny de trobar camins per acostar-se a la nostra llengua. A la CAL estem en disposició d'oferir, juntament amb qui tingui propostes en aquest sentit, tot allò que hem elaborat per acompanyar en el camí d'iniciar-se en català persones que el volen parlar. Som-hi?

Actualitat

Es presenta el primer gran acord juvenil per la llengua catalana

Aquest 10 de novembre es presentava de forma simultània a Barcelona, València, Perpinyà i Ferreries el primer gran acord juvenil per la llengua catalana, subscrit per un total de 15 organitzacions juvenils d'arreu dels Països Catalans i amb el suport d'entitats com la Plataforma per la Llengua, la CAL, Obra Cultural Balear o Acció Cultural pel País Valencià.

El manifest explica que “la llengua té un context desigual i únic en cada territori” però que la “lluita per la preservació i contra el retrocés és compartida”. És justament a partir d'aquesta anàlisi que les organitzacions han vist la necessitat de conjurar-se a favor de la defensa del català. A les presentacions s'ha exposat l'acord com “un acte d'unitat i contundència en defensa del català” davant de la “pèrdua progressiva de parlants i sobretot en la reducció del seu ús social”.

En aquest acord, les organitzacions signants es comprometen a defensar el català com a llengua d'acollida i cohesió social. També s'exigeix que es garanteixi l'ús del català a les aules, sobretot a les universitats, fent que respectin les guies docents i no es redueixin les hores lectives en aquesta llengua. Les entitats juvenils també s'han unit per fer una denúncia activa de les agressions i vulneracions lingüístiques que es produeixen i han demanat a les institucions públiques que

impulsin polítiques de suport i promoció de la llengua.

Per últim, les associacions firmants de l'acord fan una crida al conjunt de la societat perquè utilitzin la llengua en tots els àmbits de la vida: tant en l'oci, les xarxes socials, als centres de treball o als moviments socials. Animen alhora a tothom a “espolsar els complexos lingüístics i enfortir la consciència col·lectiva”.

L'acord subscrit té una importància històrica perquè compta amb el suport de les principals entitats en defensa de la llengua del Principat, però també dels Països Catalans com Acció Cultural del País Valencià, de les Illes, amb l'Obra Cultural Balear, al capdavant, i de la Franja de Ponent amb el Moviment Franjolí per la Llengua com a màxim representant. La importància de fer accions i campanyes a favor de la llengua en tots en aquests territoris de manera coordinada representa un salt qualitatiu de gran rellevància.

Una quinzena d'organitzacions, al darrere

- Joventuts d'Esquerra Republicana (Jovent Republicà)
- La Forja
- Joventut Comunista de Catalunya (JCC)
- Joventut Nacionalista de Catalunya (JNC)
- Federació Nacional d'Estudiants de Catalunya (FNEC)
- Associació d'Estudiants Progressistes (AEP)
- Sindicat d'Estudiants dels Països Catalans (SEPC)
- Joves d'Esquerra Menorquinista (JEM)
- Mallorca Lliure
- Joves PV
- Joves de Mallorca per la Llengua
- Bloc d'Estudiants Agermanats (BEA)
- Associació Catalana d'Estudiants de Perpinyà (ACE)
- Eina – Espai Jove de la Intersindical
- Avalot – Joves UGT

Treballant per la llengua

Llenguaferits

Una catalanofrancesa de Dunkerque, Jessica Neuquelman, i un català de Sabadell, David Vila, impulsen Llenguaferits, una iniciativa per explicar de manera amena i entretinguda curiositats del català i d'altres llengües d'arreu del món amb l'objectiu de despertar la sensibilitat lingüística i, així, fomentar el respecte per tots els idiomes, especialment el nostre.

Com sorgeix la idea de formar Llenguaferits?

Quan ens vam conèixer ens vam adonar que érem dos bojos pel català i per les llengües, de manera que vam començar a parlar de la possibilitat de fer quelcom plegats per reivindicar la diversitat lingüística i l'amor per les llengües. Inicialment havia de ser un microespai a la ràdio, però el confinament ens va impedir entrar a l'estudi i vam començar a treballar en formats alternatius.

L'objectiu és despertar la sensibilitat lingüística i, així, fomentar el respecte per totes les llengües i, en particular, pel català amb una nova mirada?

Sí, aquest és l'enfocament. Volem parlar de llengües de manera desenfadada, amena. Les curiositats sempre criden l'atenció i el món de les llengües n'és ple! En definitiva, volem demostrar que parlar-ne pot ser divertit. I molt! I, a més, ho oferim des de dues perspectives, des de dues experiències diferents: la d'un parlant d'una llengua minorada i la d'un parlant d'una de dominant, que entenem que, tot i que algunes llengües són utilitzades per arra-

conar-ne d'altres, aquestes llengües no en tenen mai la culpa. Cadascuna és un món diferent i cal preservar-les i promoure-les, perquè són una font de riquesa cultural. Som, doncs, un tàndem boig per la diversitat lingüística!

Ho feu a partir de curiositats lingüístiques de forma amena recurrent el país. En aquest recorregut, amb pas inclòs per Barcelona, què és el que més us ha sorprès de manera positiva i negativa?

L'aspecte més positiu és, possiblement, la predisposició de la gent a parlar del català. Hi ha molt d'amor per la llengua! De fet, el vessant humà de la iniciativa ens està omplint d'una manera que no ens podíem imaginar. Allà on anem trobem persones amb ganes de compartir el que saben i, així, aportar el seu granet de sorra a favor de la normalització del català. I aquest factor és imprescindible per salvar la llengua. Quant a aspectes negatius, la situació del català és complicada –i no estem pas descobrint la sopa d'all!– i quan hem visitat determinats indrets del país, com la Catalunya Nord o el Matarranya, aquest fet encara se'ns ha fet més constatable.

Treballant per la llengua

Quin és l'estat de salut del català al Principat?

Aquesta és la gran pregunta. Nosaltres no ens atrevim a dir si el got és mig ple o mig buit; senzillament volem ajudar a omplir-lo. Si pot ser, fins que vessi! Ah, i fer-ho amb un somriure!

L'ús de les xarxes socials és una eina també per acostar-se als joves?

Sense cap mena de dubte. El canal d'Instagram ens permet acostar-nos a un públic que normalment no s'atura gaire a mirar continguts d'aquesta mena. De fet, fins i tot hem pogut comptar amb la participació d'adolescents en algun dels vídeos.

En un dels vídeos que heu penjat del vostre pas per Barcelona hi ha una conversa entre un grup d'adolescents amb un català on s'hi barregen expressions en anglès i castellà. És cosa de l'edat o el futur del català passa per aquí?

Nota: no és a Barcelona sinó a Sabadell.

Una mica de tot, possiblement. Les noves generacions barregen molt aquestes dues llengües amb el català, ja que són les que tenen més presència a les xarxes socials que fan servir. No sabem si el futur del català va cap aquí... Si fos així, és evident que el català tindria un problema important. És

cert que les llengües evolucionen, però deixar-les en mans d'altres llengües, molt més poderoses, és un risc que no podem permetre'ns, ja que comportaria la progressiva desaparició del català.

“ Les llengües evolucionen, però deixar-les en mans d'altres llengües, molt més poderoses, és un risc que no podem permetre'ns ”

Com trieu les persones que entrevistareu? Per exemple, el grup d'avis que juguen a cartes?

En funció del vídeo que volem fer, del missatge que volem transmetre. Normalment busquem experts en la matèria, però també ens agrada comptar amb persones voluntàries que s'ofereixen per participar en les escenes més divertides. Aquest va ser el cas dels grups d'avis i d'adolescents que surten en el vídeo intergeneracional.

Una altra de les assignatures pendents, com reflectiu en algun vídeo, és parlar en català als nouvinguts. Com es pot revertir aquest fet?

Cal que els catalanoparlants entenguin que el català és la millor eina que tenim per acollir les persones nouvingudes i, per fer-ho, hem de parlar-los en aquesta llengua. Si no, quin motiu tenen per aprendre'l? Si nosaltres anéssim a un altre país i ens parlessin en català, n'aprendríem la llengua pròpia? Fora complexos i intenteu-ho!

I si l'interlocutor, un nouvingut en un entorn castellanoparlant, no t'entén, com cal actuar si només t'entén en castellà?

Hi ha recursos per fer-se entendre sense haver de renunciar a la llengua. D'entrada, un 70% de la comunicació és no verbal. I, d'altra banda, podem parlar més a poc a poc, triar les paraules que li puguin ser més comprensibles o, fins i tot, anar intercalant ambdues llengües. Hem de pensar que català i castellà són de la mateixa família lingüística, de manera que algú que parli castellà no ha de tenir gaires dificul-

tats per entendre el català. Hi insistim: proveu-ho!

Creieu que aquesta iniciativa hauria de ser un programa a TV3, com ja se'n va fer fa molts anys un? Ara fa temps que no se'n fan. A què ho atribuiu?

Nosaltres estariem encantats de sortir a TV3, i tant! El nostre objectiu és despertar la sensibilitat envers les llengües, i la televisió nacional seria la millor plataforma per fer-ho! Amb qui hem de parlar?! I sí, en aquests moments no se n'està fent cap, certament, tot i que és un tema que periòdicament es va tocant en programes diversos (El caçador de paraules, Llenguado).

Creieu que ara la llengua ha passat a un segon pla amb el Procés amb l'objectiu d'eixamplar la base?

És cert que l'estratègia d'eixamplar la base ha fet que organitzacions independentistes que abans només utilitzaven el català hagin començat a fer servir altres llengües, com el castellà o l'anglès i, alhora, que la llengua hagi quedat en un segon pla en el conjunt de les reivindicacions. De tota manera, la història ens demostra que una llengua no-

més es pot normalitzar quan disposa d'un estat al darrere, quan el país que la parla s'independitza (sí, Bèlgica i Suïssa són estats plurilingües, però són l'excepció en un món d'estats-nació!). És una llàstima, però és així... No és que vulguem polititzar la llengua, sinó que les llengües minorades estan com estan per raons polítiques. I potser nosaltres no podem incidir-hi directament, però sí que volem animar els parlants a fer servir el català desacomplexada-

ment. El futur del català (i de les llengües del món) és a les nostres mans. O, més ben dit, a la nostra llengua! Som llenguaferits!

@llenguaferits

<https://www.youtube.com/channel/UCD-8T0OOhyHF62KowDV-ScA>

Racó de pensament

No fas servir els pronoms febles? "Alguns no molt. M'oblido i quan m'adono ja no sóc a temps"

El sempre recordat i enyorat Joan Solà ens deia el 2009: "La mala salut filològica del català és també fàcil de percebre. Em refereixo a la degradació alarmant de totes les seves estructures, fonètiques, sintàctiques, fraseològiques, lèxiques; al fet que sigui una llengua de per riure (o de per riure-se'n!), una llengua que sí però no; una llengua de segona o tercera, vaja; una llengua subordinada."

Jaume Marfany
Director de l'Escletxa

Dels problemes lèxics se'n parla més sovint, però molt poc dels estructurals, fonètics i sintàctics. La llista podria ser força llarga, però avui només em referiré al que podrien ser dues puntes de l'iceberg del problema: el quantitatiu "gaire" i els pronoms febles "EN" i "HI".

En pensar en el poc ús que fem els parlants del quantitatiu "gaire", m'ha vingut al cap un article de fa ja uns anys. L'he buscat per Internet i he aconseguit trobar-lo. És de l'any 2009, es titulava "no som gaire res" i el signava l'ara responsable lingüístic del diari ARA, Albert Pla Nualart.

Pla començava l'article de manera irònica fent referència a com estàvem perdent les formes genuïnes de la llengua catalana que substituïm –inconscientment i alegrement– per altres, que o bé empobrien el llenguatge o directament calcaven el castellà.

Si una pandèmia selectiva ataqués l'exèrcit d'assessors i lingüistes del país, entre els danys col·laterals veuríem com la roba que abans s'eixugava ara s'asseca, que els herois més atrevits ja no gosen ni es veuen amb cor de fer res i que quan els nens fan l'aniversari ningú els diu per molts anys, sinó un sec i expeditiu felicitats. I el pitjor seria que a ningú li faria res.

I continuava referint-se al "gaire", un quantitatiu que no existeix en castellà (com el "força") i que provoca els castellanismes a l'hora de fer servir aquestes partícules que indiquen quantitat. Sovint –cada vegada més sovint– l'oblidem i el substituïm pel "molt" i ja "No tenim gaire gana" sinó que "No tenim molta gana"; o ja no preguntem "Trigaràs gaire?" sinó "Trigaràs molt?".

Racó de pensament

Pla acabava el seu article parlant-nos de la confusió entre el “gens” i el “res” i que cada vegada es produeix més entre els nostres parlants. També hi ha un petit espai pel “mai”, aquesta partícula que tan pot ser negativa com positiva i que acostuma a fer-se servir (quan es fa servir) malament.

Llegiu l'article. Paga la pena.

“La nineta dels nostres ulls”

Un dels problemes més greus que està patint el català actualment és la pèrdua dels pronoms febles “EN” i “HI” que, com la llengua castellana no els té, doncs... no els fem servir.

Quan feia classes de català, sempre havia dit als alumnes que la part de la llengua que més m'atreia era, precisament, els pronoms febles i els prometia que a final de curs els estimarien tant com jo. No sempre era així, però vull creure que aquesta promesa es va fer realitat en més d'un dels alumnes.

No he trobat una definició més ajustada i més acurada per als pronoms febles que una que va escriure l'enyorada [Montserrat Roig](#) en una dura crítica a Amadeu Fabregat, director fa uns quants anys del Canal 9 valencià. Deia així:

[...] Els pronoms febles són la nineta dels nostres ulls. Tant que els estimem, els pronoms febles. Si en desapareix un, ens toquen el voraviu. Durant segles, els francesos, els italians i els catalans hem matisat fins a tornar-nos primmistrats gràcies al pronom feble. Hem estalviat la llargada de les paraules per arrodonir-ho tot en un hi, un en. I ens entenim. Un hi o un en posats a temps era com afegir una goteta de mel al paladar.

[...] Diu el valencià Andrés Estellés en un poema molt trist:

*...Reportar, anar fent l'inventari,
escarbant entre tot l'enderroc, en-
tre les tristes coses l'edifici abatut,
tossint, entre la pols, persistint
tenaçment —un setrill, una taula,
una ansa d'un pitger, o bé el tros
d'un espill- agafant cada cosa tot
i prenent-NE nota...*

*Feliç aquest -prenent-NE nota-
del poeta! Perquè darrera hi ha
un setrill, una taula, un tros d'un
espill... Si no EN prenguéssim nota,*

*tots aquests objectes se li esborrari-
en i ell es quedaria només amb la
tristesa del fill perdut [...]*

*[...] El pronom feble exterioritza,
o representa, un munt de signifi-
cats. Tot un paisatge hi cap, dins
d'un pronom feble [...]*

I no puc acabar aquest article sense fer-vos una recomanació: llegiu, si podeu, un petit conte d'Enric Larreula, titulat “[Eixoriviu-vos-la-hi](#)” dins del recull “T’han enganyat, Immaculada”. En paraules del mateix autor: “Per ser llegit tan a poc a poc com sigui possible. Qui avisa no és traïdor”.

Racó de cultura

Joan Solà: Plantem cara?

Vaig tenir el gran plaer i l'honor de conèixer Joan Solà. Vaig poder parlar-hi en dues o tres ocasions i també vaig poder gaudir del privilegi d'entrevistar-lo, l'any 2009, a l'estimat i enyorat "CAL parlar de llengua" (aquí podeu veure l'entrevista). Sempre vaig creure que era un dels tres lingüistes més importants, conjuntament amb Fabra i Coromines, que han estat més transcendents per a la nostra llengua, perquè continui sent una llengua viva i moderna, per la seva normalització, que va lligada a la correcció, a l'adequació, a l'ús, a la comunicació...i també –Solà dixit– a la bellesa.

Jaume Marfany
Director de l'Escletxa

Una persona, un poble, necessiten primàriament tenir dignitat. A Catalunya fa mesos i anys que ens sentim humiliats, escarnits, trepitjats per les forces "legals" de l'Estat. I és per això, senyors ciutadans d'aquest país, que jo votaria sí. Afortunadament, fa uns mesos que ens comencem a moure, que comencem a reaccionar d'una prostració que feia massa temps que durava. Diu que els polítics es neguitegen amb el xim-xim que senten caure pacíficament i pertot a favor de la independència. ¿Vostès s'han de neguitejar, senyors polítics, vostès que són incapaços d'assumir una cosa tan elemental com que el nostre país viu humiliat des de fa segles, vostès que són incapaços d'escoltar les veus de denúncia i de dir no d'una vegada? Ens trobem, doncs, en un moment dolç d'esperança: només reaccionant, només tirant endavant de cara al futur, només engrescant la joventut i tots els immigrants en un projecte progressiu i clarament català, només així els ciutadans de Catalunya deixarem de sentir-nos subordinats a ningú, inferiors a ningú, escarnits per ningú.

Aquestes paraules que acabeu de llegir formen part de l'article titulat "Llibertat, dignitat" que, el 2009 i referint-se a la consulta sobre la independència que s'havia de celebrar a Arenys de Munt, va escriure el professor, lingüista i filòleg Joan Solà.

Enguany, el 27 d'octubre es van complir 10 anys de la mort de Joan Solà. Els seus treballs, els seus escrits van ser sempre extraordinaris i d'un gran valor lingüístic. Des de la publicació dels Estudis de sintaxi catalana, l'any 1973, fins a la magna obra de la Gramàtica del català contemporani de 2002, va publicar tot un seguit d'obres excepcionals. Pel que fa a la sintaxi, va ampliar, aprofundir i modernitzar la feina de Fabra amb les noves escoles de Lingüística, especialment la Gramàtica Generativa impulsada, entre d'altres, per Chomsky; va contribuir a fixar una sintaxi moderna del català que, en paraules del mateix Solà, caldria seguir desgranant per mitjà de la recerca els propers anys.

Llicenciat en Filologia clàssica el 1965 i doctorat en filologia catalana el 1970, l'any 1977 va obtenir el títol de Màster en Lingüística a la Universitat de Reading. Des

del 1984 va exercir com a catedràtic de Llengua i Literatura catalanes a la Universitat de Barcelona. El 2009 se li va concedir el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.

El Solà articulista

En Joan Solà va ser també molt conegut pels seus articles d'opinió i per la seva militància al servei del país. Els seus articles setmanals al diari Avui eren llegits, no només pels professionals de la llengua, sinó per tothom que d'una manera o altra s'interessava per la salut i la vitalitat del català modern. També va col·laborar amb l'Escletxa. Al número 21 de la nostra revista, afirmava que «no millorarem l'estatus del català mentre estiguem subordinats políticament i lingüísticament» i proposava la independència com a millor solució per a salvar la llengua.

Aquell 27 d'octubre de 2010 ens va deixar un estudiós, un savi, però també un treballador de la llengua. Un pou de coneixements, però, alhora, contundent, senzill, clar i didàctic. Un home que acostumava a posar el dit a la nafra i a dir les coses tal com són.

Racó de cultura

Un home de llengua, però també de país, amb tot el que això significa. El seu missatge sempre va ser clar en aquest sentit: “No hi llengua sense país ni país sense llengua”. Joan Solà no s'aturava, doncs, en la llengua ni en la lingüística. Sabia perfectament que una llengua no és res sense el poble que l'usa i per això va ser també un militant i un lluitador incansable perquè el català esdevingués algun dia una llengua normal com qualsevol altra.

Les seves col·laboracions periodístiques eren per emmarcar. Articles ara erudits, aguts, ara irònics, ara amanits amb un pèl de sarcasme, ara polítics, ara lingüístics, ara socials, ara literaris... però sempre plens de contingut, de saviesa i, també, de bellesa, de la bellesa de la llengua.

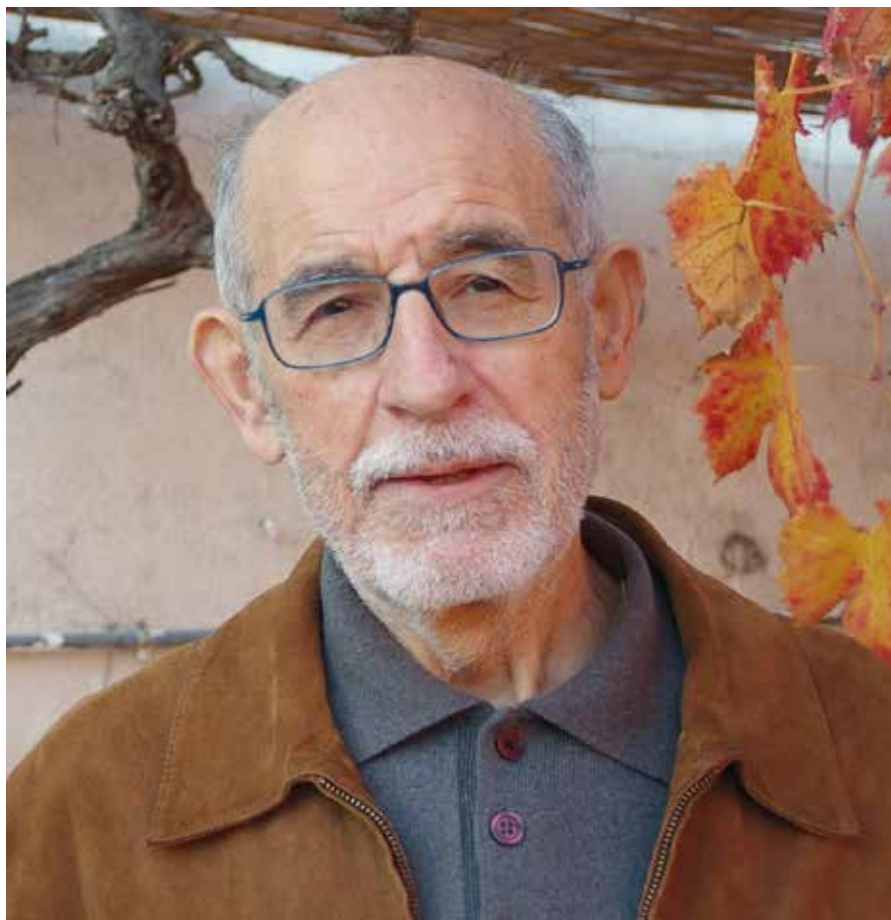
El desembre de 2006, arran del decret de la tercera hora de castellà, escrivia un article a l'AVUI que titulava: [Plantem cara](#). L'escrit es podria molt bé resumir en un dels fragments:

Qui intenta destruir la llengua d'un poble és un enemic d'aquest poble. Tots els governs espanyols han sigut enemics nostres.

Aquesta frase demostra com és d'impossible desvincular la llengua de la política, no és debades que parlem de Llei de Política Lingüística. En aquest sentit, encara ressonen les paraules de Joan Solà: “La política lingüística de Catalunya és un fracàs... Cal que els catalans plantem cara d'un vegada per totes”.

Joan Solà, en l'article “[Plantem cara](#)” blasmava la campanya “Dóna corda al català”, una campanya (la de la “dentadura” que corria) que es va engegar el 2005 i, entre altres afirmacions, deia que el que calia era establir les bases polítiques imprescindibles perquè la llengua esdevingués necessària: “si sense la llengua tens dificultats per viure i per treballar al país, llavors anem bé.”

El 2009, va intervenir al Parlament de Catalunya. El seu [discurs](#) l'hauríem de repassar sovint. “La llengua catalana no

està bé de salut: ni de salut política ni de salut social ni de salut filològica.” Com sempre, va ser clar i català.

Fa trenta anys que diem, que ens diem, que aquí no hi ha conflicte lingüístic, que nosaltres som un exemple de convivència. I fa trenta anys que sabem que això és un altre sarcasme, que només serveix per fer callar la meitat del país, que ha heretat i vol conservar la llengua del país.

Una part de la societat viu amb una angoixa constant (aquell “mal de llengua” de què ens parlava l'Enric Larreula) i la resta no té aquesta angoixa perquè nosaltres cedim constantment. Som un país, continua dient Solà, que no creu en la seva llengua.

“Adéu-siau i gràcies”

El dijous 21 d'octubre de 2010, sis dies abans de la seva mort, Solà s'acomiajava dels seus lectors del suplement de Cultura del diari Avui amb l'article “[Adéu-siau i gràcies!](#)”

Recordava que durant trenta-sis anys va escriure un article setmanal a la premsa, uns 1050 articles, publicats en tres rotatius: Diari de Barcelona (1974-1976, 1990-1991), setmanari El Món (1981-1984) i Avui (des de 1991).

Apa, lectors, a continuar fidels als mitjans escrits o dits en català, a continuar gaudint dels comentaris lingüístics que els especialistes voldran anar-nos proporcionant. I moltíssimes gràcies.

No podem esperar més. Plantem cara!

**ARA QUE EL CAMÍ
FA PUJADA RESPIRA,
REVISA,
RETROBA,
RENOVA,
REVIU,
REAFIRMA'T,
REVISTA**

l'escletxa

appec

editors de revistes i digitals

L'APPEC representa les editorials de revistes
i mitjans digitals en llengua catalana.

Més de 200 capçaleres de 30 temàtiques diferents.

www.iquiosc.cat